

УДК 658.14
DOI: <https://doi.org/10.32782/business-navigator.77-2>

Халатур С.М.

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8331-3341>

Масюк Ю.В.

кандидат економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-6339-3011>

Світлик І.М.

магістр
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-3917-4811>

Khalatur Svitlana

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Head of the Department of Finance, Banking and Insurance
Dnipro State Agrarian and Economic University

Masiuk Iuliia

Ph.D. in Economics, Professor,
Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance
Dnipro State Agrarian and Economic University

Svitlik Ivan

Master Student
Dnipro State Agrarian and Economic University

ВПЛИВ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ РИЗИКІВ НА ПРОЦЕДУРУ КРИТЕРІАЛЬНОГО ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

THE INFLUENCE OF MACROECONOMIC RISKS ON THE PROCEDURE OF CRITERIAL FORMATION OF THE FINANCIAL STABILITY OF THE ENTERPRISE

Автори визначають вплив макроекономічних ризиків на процедуру критеріального формування фінансової стійкості підприємства. В статті досліджені макроекономічні ризики, які мають суттєвий вплив на фінансову стійкість підприємства. Для її забезпечення необхідно постійно відстежувати макроекономічну ситуацію та адаптувати фінансові стратегії підприємства до кон'юнктурних змін на ринку, а також врахувати фактори впливу макроекономічних показників на фінансову стійкість підприємств. Встановлено, що основними деталізованими елементами процесу критеріального формування фінансової стійкості підприємств, серед них сценарний аналіз, аналіз макроекономічного середовища, диверсифікація активів, фінансові резерви, стратегія управління ризиками. Зазначено шляхи подолання проблем впливу макроекономічних ризиків на процедуру критеріального формування фінансової стійкості підприємства в сучасному ринковому кон'юнктурному середовищі.

Ключові слова: макроекономічні ризики, фактори впливу, економічне середовище, фінансова стійкість, підприємства.

The authors determine the influence of macroeconomic risks on the procedure of criterion formation of the financial stability of the enterprise. The article examines macroeconomic risks that have a significant impact on the financial stability of the enterprise. To ensure it, it is necessary to constantly monitor the macroeconomic situation and adapt the company's financial strategies to the conjunctural changes in the market, as well as take into account the factors of influence of macroeconomic indicators on the financial stability of enterprises. It was established that the main detailed elements of the process of criterial formation of the financial stability of enterprises include

scenario analysis, analysis of the macroeconomic environment, diversification of assets, financial reserves, risk management strategy. Ways to overcome the problems of the influence of macroeconomic risks on the procedure of criterion formation of the financial stability of the enterprise in the modern market economic environment are indicated. Inflation, which contributes to the increase in the prices of goods and services, reduces the purchasing power of the enterprise and increases its costs. A sharp fluctuation in exchange rates can significantly change the profitability of export-import operations, which negatively affects financial stability. Since changes in exchange rates are unpredictable, it complicates the forecasting and planning of financial flows. An increase in interest rates leads to an increase in the cost of loan capital, which reduces the profitability of the enterprise and its opportunities for development. Economic fluctuations in the market environment can lead to the emergence of economic crises, recessions or a decrease in the general level of economic growth can lead to a decrease in demand for the company's products. To ensure optimal provision of financial stability, it is necessary to constantly monitor the macroeconomic situation and adapt the company's financial strategies to market changes. Therefore, in the process of forced adaptation to new conditions in order to maintain financial stability, enterprises are forced to constantly adapt to changes in the macroeconomic environment, which may require cost reduction, restructuring of liabilities, liquidation of debts or changes in production processes.

Keywords: macroeconomic risks, influencing factors, economic environment, financial stability, enterprises.

Постановка проблеми. Проблема впливу макроекономічних ризиків на формування фінансової стійкості підприємства полягає в тому, що зовнішні фактори, на які підприємство не має безпосереднього впливу, можуть істотно змінювати його фінансовий стан і здатність до стабільного функціонування. Фінансова стійкість залежить від здатності підприємства зберегти свою платоспроможність і рентабельність навіть у несприятливих умовах. Однак макроекономічні ризики, такі як інфляція, економічні кризи, процентні ставки, валютні коливання та фіскальна політика, можуть ускладнити цей процес. Отже, варто дослідити саме вказані фактори більш детально та оцінити їх роль при формуванні фінансової стійкості підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сучасні економічні літературні джерела видатних вчених висвітлюють Гапак Н.М., Капштан С.А., Ковальчук Н.П., Салькова І.Ю., Сацевич В.О., Сподіна А.О., Тарасенко І.О., Ткаченко Є.Ю., Фатюха В.В., Яришко О.В., Борецька Т. [1–7]. Однак, окремі теоретичні аспекти впливу макроекономічних показників на процедуру критеріального формування фінансової стійкості підприємства мають недостатнє наукове дослідження, в тому числі з практичної точки зору, а тому потребують подальшого вивчення.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблема впливу макроекономічних ризиків на фінансову стійкість підприємства полягає в тому, що зовнішні економічні умови можуть кардинально змінити фінансове становище навіть стабільних та ефективних компаній з високим рівнем фінансового менеджменту. Для мінімізації цього впливу підприємствам потрібно застосовувати ефективні механізми управління ризиками, такі як диверсифікація, хеджування та побудова фінансових резервів. При вивченні формування фінансової стійкості підприємств варто приділити особливу увагу валютним ризикам, оскільки підприємства, що залежать від експорту або імпорту товарно-обмінних операцій, неодноразово стикається з ризиками валютних коливань. Непередбачувані зміни валютних курсів можуть зменшити прибутки або збільшити витрати, що негативно впливає на фінансову стійкість.

Формулювання цілей статті. Метою статті виступає дослідження впливу макроекономічних показників

на процедуру критеріального формування фінансової стійкості підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансова стійкість підприємства характеризує такий його стан, коли вкладений в підприємницьку діяльність капітал окупається за рахунок грошових надходжень від господарювання, а отриманий прибуток здатен забезпечити самофінансування та незалежність підприємства від залучених та зовнішніх джерел фінансування активів. Разом з тим на процедуру критеріального формування фінансової стійкості підприємства здійснюють вплив макроекономічні ризики, що виступає складним і багатофакторним процесом. Макроекономічні ризики включають в себе такі явища, як інфляція, зміна обмінного курсу, процентні ставки, економічні кризи, фіскальна політика, безробіття тощо. Основними факторами впливу макроекономічних показників, які безпосередньо впливають на фінансові результати та стійкість підприємства, особливо в довгостроковій перспективі, є:

Високий рівень інфляції може знецінювати реальні прибутки підприємства, знижувати ринковий попит споживачів і підвищувати вартість ресурсів та виробництва. Підприємства можуть не встигати коригувати ціни на свою продукцію відповідно до зростання витрат. Інфляція, яка сприяє підвищенню цін на товари і послуги, знижує купівельну спроможність підприємства та збільшує його витрати. Це може призвести до зниження прибутковості, що, у свою чергу, зменшує фінансову стійкість. Інфляція також може вплинути на вартість активів підприємства, що змушує переглядати критерії формування фінансової стійкості.

Підприємства, які ведуть зовнішньоекономічну діяльність, піддаються валютному ризику та коливанням обмінного курсу. Різке коливання курсів валют може суттєво змінити прибутковість експортно-імпорتنих операцій, що негативно впливає на фінансову стійкість. Оскільки зміни в обмінних курсах є непередбачуваними, це ускладнює прогнозування і планування фінансових потоків [4, с. 25].

Процентні ставки. Збільшення процентних ставок призводить до зростання вартості позикового капіталу, що знижує прибутковість підприємства і його можливості до розвитку. Зменшення доступності дешевих кредитів, навпаки, знижує можливість підприємства

підтримувати необхідний рівень ліквідності та здійснювати інвестиції. Підвищення ставок за кредитами збільшує витрати підприємств на обслуговування боргів, що скорочує їхню можливість інвестувати в розвиток або підтримувати операційну діяльність на належному рівні, а це, в свою чергу, призводить до підвищення вартості капіталу і зниження рентабельності та прибутковості підприємства [2, с. 11].

Економічна нестабільність. Кон'юнктурні коливання в ринковому середовищі здатні призводити до виникнення економічних криз, рецесії або зниження загального рівня економічного зростання можуть призвести до зниження попиту на продукцію підприємства. Скорочення ринків збуту або банкрутство ключових партнерів також негативно впливають на здатність підприємства підтримувати стабільний фінансовий стан.

5. Фіскальна політика та регуляторна невизначеність – передбачає зміни в податковій політиці, такі як збільшення податків або введення нових обмежень, можуть безпосередньо вплинути на прибутковість підприємства. Також різкі зміни в державних витратах можуть вплинути на фінансування державних програм і субсидій, від яких залежить прибутковість і ефективність діяльності деяких секторів приватного бізнесу. Нестабільність податкової політики та часті зміни в регуляціях можуть суттєво ускладнити фінансове планування. Підвищення податкового навантаження, введення нових зборів або обмежувальних заходів здатні значно скоротити прибутковість бізнесу [1, с. 192]. Якщо проаналізувати макроекономічні ризики, що ускладнюють формування фінансової стійкості, необхідно відокремити складність прогнозування, оскільки макроекономічні фактори важко прогнозувати, оскільки вони залежать від глобальних тенденцій, урядових рішень і міжнародної економічної ситуації, що ускладнює розробку фінансових планів і бюджетування. Ще одним суттєвим ризиком погіршення показників фінансової стійкості є зниження довгострокової стабільності, тому що навіть якщо підприємство демонструє короткострокову прибутковість, макро-

економічні ризики можуть створити нестабільність у довгостроковій перспективі. Наприклад, раптове підвищення вартості кредитів або зміна податкових умов можуть підірвати фінансову стійкість, і, як наслідок, знизити здатність підприємства погасити зобов'язання і бути платоспроможним [5, с. 131].

Таке фінансове становище суб'єктів господарювання може призвести до посилення залежності від зовнішніх джерел фінансування. В періоди макроекономічної нестабільності підприємств виникають проблеми фінансування через зростання процентних ставок або нестачу ліквідності на ринку. Що збільшує їхню залежність від зовнішніх джерел фінансування, а це також підвищує ризики неплатоспроможності при втраті або зниженні вартості їх активів [7, с. 154].

Процедура критеріального формування фінансової стійкості повинна враховувати можливі. Основними елементами цього процесу є:

- сценарний аналіз: розробка кількох сценаріїв розвитку макроекономічної ситуації, щоб передбачити вплив різних факторів на фінансову стійкість.
- аналіз макроекономічного середовища: постійний моніторинг макроекономічних показників, таких як інфляція, обмінні курси та процентні ставки.
- диверсифікація активів: розподіл ресурсів між різними класами активів і ринками, щоб мінімізувати ризики.
- фінансові резерви: накопичення достатніх резервів для покриття потенційних фінансових втрат.
- стратегія управління ризиками: впровадження механізмів для страхування ризиків і використання похідних фінансових інструментів для хеджування [6, с. 96].

Висновки. Узагальнюючи вищевикладений матеріал, слід відзначити, що макроекономічні ризики мають суттєвий вплив на формування фінансової стійкості підприємства, особливо таких показників як коефіцієнти фінансової незалежності і фінансової залежності, коефіцієнт маневреності та концентрації власного капіталу, коефіцієнт співвідношення зауче-

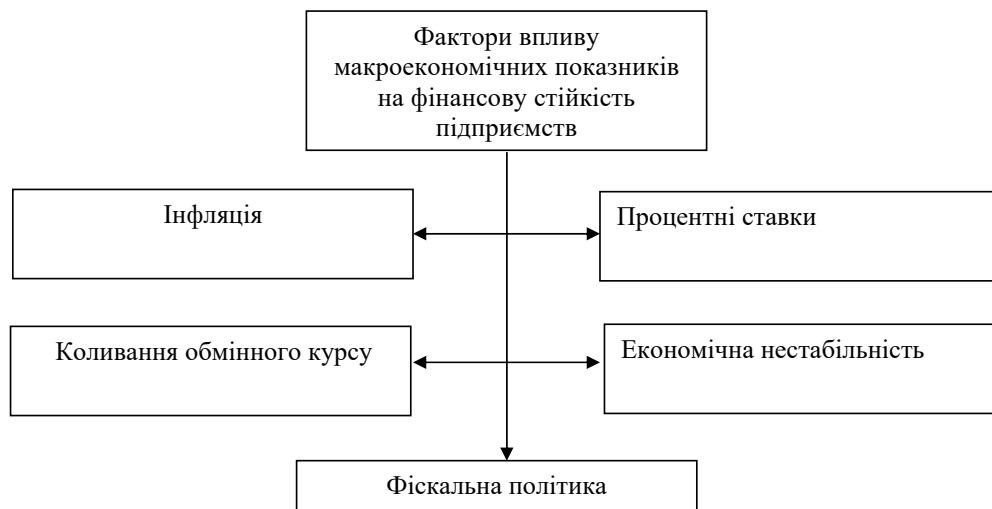

Рис. 1. Фактори впливу макроекономічних показників на фінансову стійкість підприємств

Джерело: складено авторами

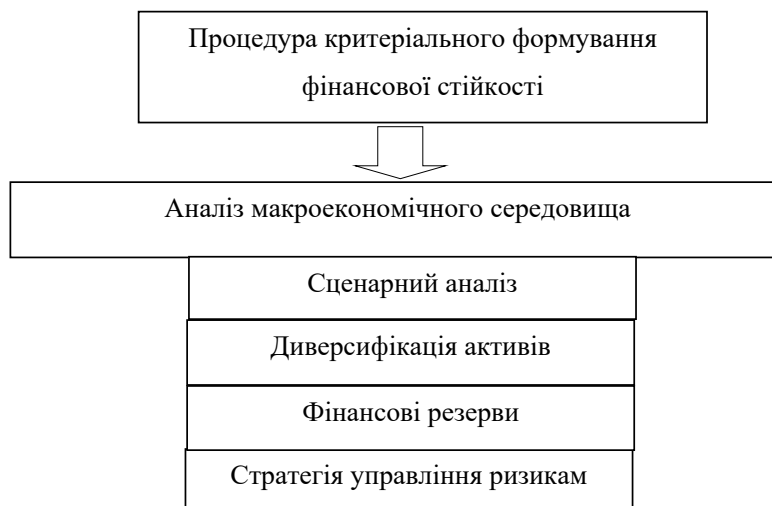

Рис. 2. Елементи процесу критеріального формування фінансової стійкості

Джерело: складено авторами

ного і власного капіталу, коефіцієнт довгострокових вкладень або довгострокового залучення позикових коштів. Для забезпечення оптимального забезпечення фінансової стійкості необхідно постійно відстежувати макроекономічну ситуацію та адаптувати фінансові стратегії підприємства до ринкових змін. Отже, в

процесі вимушеної адаптації до нових умов з метою збереження фінансової стійкості підприємства змушені постійно пристосовуватись до змін у макроекономічному середовищі, що може вимагати скорочення витрат, реструктуризації зобов'язань, ліквідації боргів або змін у виробничих процесах.

Список використаних джерел:

1. Гапак Н.М., Капштан С.А. Особливості визначення фінансової стійкості підприємства. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2014. Вип. 1(42). С. 191–196. URL: http://www.visnyk-ekon-old.uzhnu.edu.ua/images/pubs/42/42_39.pdf (дата звернення: 02.09.2024).
2. Ковальчук Н.П. Регуляторні засади мінімізації макроекономічних ризиків в умовах глобалізаційних впливів. *Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія № 18. Економіка і право*. 2011. Вип. 16. С. 9–17. URL: <https://chasopys.law.npu.kiev.ua/archive/16/4.pdf> (дата звернення: 01.09.2024).
3. Салькова І.Ю., Сацевич В.О. Економічна сутність фінансової стійкості підприємства. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 16. С. 790–794. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/120.pdf (дата звернення: 03.09.2024).
4. Сподіна А.О., Тарасенко І.О. Фінансова стійкість підприємства: сутність та фактори впливу. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2022. № 12 (21). С. 24–31. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/20530/1/20221111_304.pdf (дата звернення: 29.08.2024).
5. Ткаченко Є.Ю., Фатюха В.В., Яришко О.В. Фінансова стійкість підприємства: сутність та основи управління. *Інфраструктура ринку*. 2021. Вип. 56. С. 129–134. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2021/56_2021/24.pdf (дата звернення: 28.08.2024).
6. Борецька Т. Вплив нестабільного економічного середовища на фінансову стійкість підприємств: аналіз та виклики. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2023. № 5. С. 95–99. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-322-5-14> (дата звернення: 25.08.2024).
7. Velychko O., Velychko L., Khalatur S., Roubík H. A guarantor in the quality management system of educational programs: a case of Ukrainian universities. *Problems and Perspectives in Management*. 2020. Vol. 18(4). P. 153–166. DOI: [https://doi:10.21511/ppm.18\(4\).2020.14](https://doi:10.21511/ppm.18(4).2020.14) (дата звернення: 31.08.2024).
8. Khalatur S., Honcharenko O., Karamushka O., Solodovnykova I., Shramko, I. Paradigm transformation of the economic crises modeling. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2022. Vol. 4(45). P. 285–297. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.45.2022.3833> (дата звернення: 28.08.2024).
9. Khalatur S., Tvaronavičienė M., Dovgal O., Levkovich O., Vodolazska O. Impact of selected factors on digitalization of financial sector. *Entrepreneurship and Sustainability*. 2022. Vol. 10 (1). P. 358–377. DOI: [https://doi.org/10.9770/jesi.2022.10.1\(19\)](https://doi.org/10.9770/jesi.2022.10.1(19)) (дата звернення: 26.08.2024).
10. Khalatur S., Velychko O., Oleksiuk V., Kravchenko M., Karamushka D. Financial security as a component of ensuring innovative development of agricultural production. *Financial and credit activity problems of theory and practice*. 2023. Vol. 3(50). P. 341–356. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.50.2023.4050> (дата звернення: 30.08.2024).
11. Khalatur, S., Kachula, S., Oleksiuk, V., Kravchenko, M., & Klymenko, S. Anti-crisis management as a basis for the formation of a financial mechanism for the sustainable development of agricultural business. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. No. 5(52). P. 341–356. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.52.2023.4169> (дата звернення: 27.08.2024).

References:

1. Hapak N. M., Kapshtan S. A. (2014) Osoblyvosti vyznachennya finansovoyi stiykosti pidpryyemstva [Peculiarities of determining the financial stability of the enterprise]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho universytetu – Scientific Bulletin of Uzhhorod University*, vol. 1(42), pp. 191–196. Available at: http://www.visnyk-ekon-old.uzhnu.edu.ua/images/pubs/42/42_39.pdf (accessed September 2, 2024).
2. Kovalchuk N. P. (2011) Rehulyatorni zasady minimizatsiyi makroekonomichnykh ryzykiv v umovakh hlobalizatsiynykh vplyviv [Regulatory principles of minimizing macroeconomic risks in the conditions of globalization influences]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P.Drahomanova. Seriya №18. Ekonomika i pravo – Scientific Journal of the Drahomanov National Pedagogical University. Series No. 18. Economics and law*, vol. 16, pp. 9–17. Available at: <https://chasopys.law.npu.kiev.ua/archive/16/4.pdf> (accessed September 1, 2024).
3. Salkova I. Yu., Satsevich V. O. (2018) Ekonomichna sutnist' finansovoyi stiykosti pidpryyemstva [The economic essence of the financial stability of the enterprise]. *Ekonomika i suspil'stvo – Economy and society*, vol. 16, pp. 790–794. Available at: https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/120.pdf (accessed September 3, 2024).
4. Spodina A. O., Tarasenko I. O. (2022) Finansova stiykist' pidpryyemstva: sutnist' ta faktory vplyvu [Financial stability of the enterprise: essence and influencing factors]. *Mizhnarodnyy naukovyy zhurnal «Internauka» – International scientific journal "Internauka"*, no. 12 (21), pp. 24–31. Available at: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/20530/1/20221111_304.pdf (accessed August 29, 2024).
5. Tkachenko E. Yu., Fatyuha V. V., Yaryshko O. V. (2021) Finansova stiykist' pidpryyemstva: sutnist' ta osnovy upravlinnya [Financial stability of the enterprise: the essence and basics of management]. *Infrastruktura rynku – Market infrastructure*, vol. 56, pp. 129–134. Available at: http://www.market-infr.od.ua/journals/2021/56_2021/24.pdf (accessed August 28, 2024).
6. Boretska T. (2023) Vplyv nestabil'noho ekonomichnoho seredovyshcha na finansovu stiykist' pidpryyemstv: analiz ta vyklyky [The impact of an unstable economic environment on the financial stability of enterprises: analysis and challenges]. *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu. Ekonomichni nauky – Bulletin of the Khmelnytskyi National University. Economic sciences*, no. 5, pp. 95–99. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-322-5-14> (accessed August 25, 2024).
7. Velychko O., Velychko L., Khalatur S., Roubik H. (2020) A guarantor in the quality management system of educational programs: a case of Ukrainian universities. *Problems and Perspectives in Management*, vol. 18(4), pp. 153–166. DOI: [https://doi:10.21511/ppm.18\(4\).2020.14](https://doi:10.21511/ppm.18(4).2020.14) (accessed August 31, 2024).
8. Khalatur S., Honcharenko O., Karamushka O., Solodovnykova I., Shramko, I. (2022) Paradigm transformation of the economic crises modeling. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, vol. 4(45), pp. 285–297. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptop.4.45.2022.3833> (accessed August 29, 2024).
9. Khalatur S., Tvaronavičienė M., Dovgal O., Levkovich O., Vodolazska O. (2022) Impact of selected factors on digitalization of financial sector. *Entrepreneurship and Sustainability*, vol. 10 (1), pp. 358–377. DOI: [https://doi.org/10.9770/jesi.2022.10.1\(19\)](https://doi.org/10.9770/jesi.2022.10.1(19)) (accessed August 26, 2024).
10. Khalatur S., Velychko O., Oleksiuk V., Kravchenko M., Karamushka D. (2023) Financial security as a component of ensuring innovative development of agricultural production. *Financial and credit activity problems of theory and practice*, vol. 3(50), pp. 341–356. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptop.3.50.2023.4050>. (accessed August 30, 2024).
11. Khalatur, S., Kachula, S., Oleksiuk, V., Kravchenko, M., & Klymenko, S. (2023) Anti-crisis management as a basis for the formation of a financial mechanism for the sustainable development of agricultural business. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, no. 5(52), pp. 341–356. Available at: <https://doi.org/10.55643/fcaptop.5.52.2023.4169> (accessed August 27, 2024).